

Förskrivning av läkemedel

I det här avsnittet får du lära dig hur du utfärdar recept och
får viktig information om patientanvisningar

Sidorna i presentationen har uppdaterats
med de ändringar som trädde i kraft
1.11.2021

19.5.2021

Elektroniskt recept

- Läkemedelsrecept har utfärdats elektroniskt från den 1 januari 2017.
 - Pro auctore-recept, recept på medicinska gaser och patient- eller institutionsspecifika preparat med specialtillstånd, sjukhusapoteksrecept och europeiska recept får fortfarande utfärdas i pappersform.
 - I störningssituationer och exceptionella situationer får telefonrecept eller pappersrecept utfärdas.
 - I störningssituationer får narkotikarecept utfärdas med narkotikablankett.
- Förskrivning av läkemedel på annat sätt än som elektroniskt recept ska alltid motiveras. Orsaken till att ett pappers- eller telefonrecept utfärdas kan vara:
 - en teknisk störning
 - brådskande läkemedelsbehandling i en exceptionell situation
 - annan orsak
 - preparat med specialtillstånd.

Förskrivning av läkemedel

- För att få förskriva läkemedel måste läkaren själv ha undersökt patienten under det gångna året och konstaterat att patienten behöver läkemedelsbehandlingen i fråga.
 - Personlig undersökning behövs dock inte om läkaren på utifrån journalhandlingar eller andra uppgifter kan försäkra sig om att patienten behöver läkemedelsbehandlingen.
- När läkaren förskriver ett läkemedel måste läkaren beakta andra läkemedel som patienten använder.
 - När det är fråga om en vårdsituation får läkaren läsa patientens övriga elektroniska recept jämte expedieringsuppgifter i Receptcentret och får på så vis en bättre helhetsbild av patientens läkemedelsbehandling.*
 - Läkaren får emellertid inte läsa recept som patienten har belagt med förbud (exkl. recept på HCl-läkemedel och narkotiska läkemedel) om inte läkaren själv har förskrivit läkemedlet.
 - Patientdatasystemet kan stödja beslutsfattandet genom att meddela bland annat om interaktioner.

Grundläggande uppgifter vid förskrivning av läkemedel

- I patientdatasystemet ska följande uppgifter alltid antecknas när ett läkemedel förskrivs:
 - datum för utfärdandet av receptet
 - läkemedelspreparatets handelsnamn eller läkemedelssubstans eller -substanser
 - läkemedlets styrka och form
 - ordinerad mängd
 - ändamål
 - doseringsanvisning
 - orsaken till förbudet vid förbud mot utbyte av läkemedel
 - information om huruvida läkemedlet har förskrivits elektroniskt eller på något annat sätt
 - uppgifter förknippade med användningen av läkemedlet, till exempel när patienten ska börja använda läkemedlet

Begränsningar i rätten att förskriva läkemedel och förskrivningsvillkor

- Patientdatasystemet meddelar läkemedelsförskrivaren om eventuella begränsningar i rätten att förskriva läkemedel, antingen genom att förskrivningen av läkemedel förhindras tekniskt eller ett meddelande om begränsningen i textform.
 - När läkaren utfärdar ett recept på ett preparat som får förskrivas endast på vissa villkor, får läkaren ett meddelande om förskrivningsvillkoren.
 - Om förskrivningsvillkoren inte uppfylls får läkemedlet inte förskrivas och patienten måste ordinerats något annat ersättande preparat eller hänvisas någon annanstans.

Patienten saknar personbeteckning

- Om patienten saknar officiell personbeteckning, utfärdas recept med personens namn och födelsetid.
- En patientanvisning måste alltid skrivas ut till en patient som saknar officiell personbeteckning för att patienten ska kunna hämta ut läkemedlet på apoteket.

Patienten är ett spädbarn utan namn

- I recept till ett spädbarn utan namn rekommenderas förnamn enligt kön, Flicka eller Pojke, och mammans efternamn.
 - När det gäller tvillingar och flera spädbarn av samma kön ska de skiljas åt genom att man kallar dem Flicka A och Flicka B, respektive Pojke A och Pojke B och så vidare.

Minderårig patient 1/3

- En minderårig har rätt att bestämma om sin egen vård när han eller hon med hänsyn till sin ålder och utvecklingsnivå har förmåga att fatta besluten själv.
 - En minderårig som enligt bedömningen är beslutsförmögen har också rätt att förbjuda utlämning av uppgifter om sitt hälsotillstånd och sin vård till sina vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare.
 - Det finns ingen åldersgräns varefter en minderårig har förmåga att besluta om sin vård, utan en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården bedömer separat beslutsförmågan vid varje besök/ärende som ska skötas.
- När en minderårig inte kan fatta beslut om sin vård, vårdas han eller hon i samråd med föräldrarna, någon annan vårdnadshavare eller annan laglig företrädare.

Minderårig patient 2/3

- Läkemedelsförskrivaren ska på receptet anteckna bedömningen av den minderårigas beslutsförmåga och vilja att förbjuda utlämning av uppgifter om sitt recept med klassificeringen:
 - 1. den minderåriga saknar beslutsförmåga, uppgifterna utlämnas till vårdnadshavarna
 - 2. Den minderåriga är beslutsförmögen och tillåter att uppgifter om honom eller henne utlämnas till vårdnadshavarna
 - 3. Den minderåriga är beslutsförmögen och förbjuder att uppgifter om honom eller henne lämnas till vårdnadshavarna
 - 4. Det är okänt om den minderåriga är beslutsförmögen, uppgifter lämnas inte till vårdnadshavarna
- Obs! Informationen överförs inte från besök till recept, utan måste antecknas (och bedömas) separat för varje recept.
- När receptet förnyas kopieras den tidigare informationen till det nya receptet. I förskrivningsskedet är det dock möjligt att ändra informationen.

Minderårig patient 3/3

- Uppgifterna om receptet visas inte för vårdnadshavarna på Mina Kanta-sidorna
- När man skriver ut receptsammandrag ska man välja vem sammandraget ska ges till, till vårdnadshavaren/en annan intressebevakare eller till den minderåriga själv
 - Receptcentret filtrerar bort de recept som inte kan ges till vårdnadshavarna från receptsammanställningen
- På mottagningen ska man beakta vad man kan visa/berätta för vårdnadshavarna
- Utförligare information finns i materialet från utbildningen 3.9.2020: [Utbildning inom hälsovården – Kanta.fi](#)

Förskrivning av HCl-läkemedel och narkotiska läkemedel 1/2

- När läkaren utfärdar recept på HCl-läkemedel och narkotiska läkemedel ska läkaren göra förfrågan om andra motsvarande recept i Receptcentret.
 - Läkaren får uppgifter om patientens alla recept på HCl-läkemedel och narkotiska läkemedel jämte expedieringsuppgifter, oberoende av eventuella receptförbud.
- I narkotikarecept ska det alltid antecknas hur patientens identitet har fastställts. För att fastställa identiteten duger:
 - pass,
 - körkort,
 - identitetsbevis,
 - personen är annars känd.

Förskrivning av HCl-läkemedel och narkotiska läkemedel 2/2

- Recept på HCl-läkemedel och narkotiska läkemedel får göras upp skriftligt eller som telefonrecept endast:
 - vid tekniska störningar
 - då behovet av läkemedelsbehandling är brådskande och det av exceptionella omständigheter eller av någon annan orsak inte går att utfärda ett elektroniskt recept.
- För narkotikarecept på papper används den separata blanketten för narkotikarecept och orsaken till störningen ska antecknas på blanketten efter doseringsanvisningen.

Förskrivning av läkemedel i särskilda fall

- Det rekommenderas att recept på **apotekstillverkade läkemedel**, dvs. ex tempore-preparat, görs upp i strukturerad form Även textform får användas.
- Elektroniska recept får användas för att förskriva **preparat utanför den riksomfattande läkemedelsdatabasen**, med undantag för egentliga läkemedelspreparat med specialtillstånd, eftersom Receptcentret tills vidare inte kan förhindra att recept med specialtillstånd skickas till apoteken.

Förpackning, total mängd eller för viss tid

- När preparat förskrivs i förpackning, i total mängd eller för viss tid antecknas mängden på givna ställen och inte i anslutning till doseringsanvisningen.
 - Alternativet **förpackning** ska alltid tillämpas när läkemedlet förskrivs på handelsnamnet.
 - **Alternativet total mängd** tillämpas när,
 - man ordinerar läkemedel genom att ange den aktiva substansen
 - man ordinerar preparat som bereds ex tempore
 - man måste förskriva två olika stora förpackningar på samma gång.
 - Alternativet **för viss tid** används alltid när läkemedel förskrivs i anslutning till dosdispensering
 - alternativet för viss tid får också användas när den dagliga dosen av preparatet varierar avsevärt och den behövliga mängden för en viss tid inte går att räkna ut.

Strukturerat recept 1/4

- Anteckningen om **iterering** ska göras på avsedda ställen på receptblanketten.
 - Recept som ska förvaras får inte itereras.
- **Förnyelseförbud** ska antecknas på avsedda ställen på receptblanketten, anteckningen Ne rep används därmed inte längre.
- **Patientens vikt** ska uppges när patienten är under 12 år.
- **Förbud mot läkemedelsutbyte.** Om läkemedelsförskrivaren förbjuder att läkemedlet byts ut antecknas förbudet på det ställe i receptet som reserverats för läkemedelspreparat och anvisningar om det. Utbyte förbjuds med anteckningen "ej läkemedelsutbyte". Orsaken till förbudet antecknas inte i receptet.

Strukturerat recept 2/4

- **Doseringsanvisningen** ska skrivas så utförligt som möjligt och så att patienten förstår den, alltså utan förkortningar.
 - När doseringsanvisningen överskrider den dosering som anges i den godkända produktresumén används Sic!-anteckningen.
 - Förklaringen till att Sic!-anteckningen har använts antecknas i fältet Meddelande till apoteket
 - Av anvisningen ska det också framgå om läkemedlet används regelbundet eller endast vid behov.
 - Som doseringsanvisning kan man i motiverade situationer också skriva "Enligt separat doseringsanvisning", till exempel när det gäller Marevan.
 - Uppgift om att det är fråga om ett läkemedel som ordinerats för behandling av en allmänfarlig sjukdom enligt lagen om smittsamma sjukdomar antecknas på det ställe som är avsett för detta

Strukturerat recept 3/4

- **Ändamålet** ska alltid anges, om det inte finns en grundad anledning att lämna bort det.
 - Uppgiften ska antecknas i det avsedda fältet.
- **Separat utredning** ska antecknas på det ställe som är reserverat för denna och i den form som FPA anvisat, i annat fall äventyras patientens rätt till FPA-ersättning.
- I fältet **Behandling av sjukdom/annat** antecknas om läkemedlet har ordinerats för behandling av en sjukdom eller för något annat ändamål
- **Exceptionell giltighetstid för ett recept** antecknas om läkaren vill att receptet ska gå att expediera under en tid som avviker från den normala.
 - Recept är i regel i kraft 2 år. Undantag från detta är recept på HCl-läkemedel och narkotiska läkemedel samt patientspecifika recept på preparat med specialtillstånd samt biologiska läkemedel för vilka det finns en biosimilar. För dessa preparat är recepten i kraft endast ett år.

Strukturerat recept 4/4

- I fältet för **meddelande till apoteket** får läkaren skriva hur läkemedlet ska expedieras.
 - Till exempel att läkemedlet får lämnas ut först efter ett visst datum, eller till vilken verksamhetsenhet inom social- och hälsovården begäran om förnyelse av receptet ska skickas.
- I undantagsfall kan läkaren i fältet skriva information som apoteket ska ge till den som tar ut läkemedlet (t.ex. begäran om att han eller hon ska ta kontakt), men inga andra vårdrelaterade meddelanden får förmedlas.
- I fältet för meddelanden till apoteket antecknas också uppgifter om trafikolyckor jämte försäkringsbolag samt andra motsvarande uppgifter.
- Observera att uppgifterna i fältet Meddelande till apoteket inte syns på patientens Mina Kanta-sidor.

Patientanvisning

- Läkemedelsförskrivaren skriver ut en patientanvisning till patienten i samband med förskrivningen av läkemedlet. En patientanvisning behöver dock inte ges om patienten inte befinner sig på läkemedelsförskrivarens mottagning när receptet utfärdas eller om det av tekniska skäl inte är möjligt att ge en patientanvisning.
- En patientanvisning ska alltid skrivas ut när recept utfärdas för en patient som saknar officiell personbeteckning eller om patienten behöver ett bevis på det förskrivna läkemedlet till exempel för socialväsendet.
- Patientanvisningen underlättar också ärendehantering på apoteket, om apoteket inte kommer in i Receptcentret till exempel på grund av en teknisk störning.
- Vid behov kan patientanvisningen skrivas ut från patientdatasystemet inom 12 timmar efter att läkemedlet förskrivits.
- Om patientens kontaktspråk vid verksamhetsenheten inom social- eller hälsovården är svenska, ska patientanvisningen skrivas ut på svenska.

Sammanställning av recept

- Verksamhetsenheten inom social- eller hälsovården skriver i regel ut en sammanställning endast i samband med att patienten besöker mottagningen. Patienten själv eller en person som sköter patientens ärenden med patientens skriftliga samtycke får begära en utskrift av sammanställningen. Som grund för att läsa uppgifterna i Receptcentret antecknas då Sammanställning.
- Recept som patienten belagt med förbud visas inte i en sammanställning som skrivs ut inom social- eller hälsovården, men patienten kan själv skriva ut en sammanställning från Mina Kanta-sidorna där även recept som berörs av förbud visas.

Kopia för inköp utomlands 1/2

- Recept för inköp utomlands lagras normalt i Receptcentret men de kan inte expedieras på apotek i Finland.
 - Obs. Med ett "vanligt elektroniskt recept" kan man för närvarande köpa läkemedel bl.a. på apotek i Estland och Kroatien (och Portugal)
- För anskaffningen av läkemedlet får patienten en papperskopia av receptet, som läkaren undertecknar för hand.
- Kopian kan liksom patientanvisningen skrivas ut inom 12 timmar efter att receptet har utfärdats. Om patienten tappar bort kopian måste receptet makuleras och ett nytt utfärdas.
- Det europeiska receptet, som tills vidare finns kvar parallellt, får användas i de exceptionella situationer där det är tillåtet att använda pappers- eller telefonrecept.

Kopia för inköp utomlands 2/2

- Recept för inköp av läkemedel utomlands innehåller följande begränsningar:
 - kan inte förskrivas för viss tid
 - kan inte itereras
 - med receptet kan man inte förskriva narkotika eller HCl-läkemedel som kräver ett originalrecept (läkemedlens HCl-klassificering i Läkemedelsdatabasen är PA eller ZA)
 - med receptet kan inte blandningar förskrivas
 - receptet kan inte förnyas
 - preparatuppgifterna enligt Läkemedelsdatabasen kommer på finska i utskriften.

Med på resan

- Patienten kan begära att få en kopia av expedierade recept för en utlandsresa.
- **En sammanställning av expedierade recept för utlandsresa** kan skrivas ut endast över uppgifter som finns lagrade i Receptcentret. Läkemedelsförskrivaren eller apoteket kan underteckna kopian.
- Patienten ska själv ta reda på vilka tullbestämmelser som gäller på resmålet.

Begränsad rätt att förskriva läkemedel

- Begränsad förskrivningsrätt enligt lagen (559/1994) omfattar legitimerade sjukskötare samt hälsovårdare och barnmorskor som är legitimerade som sjukskötare, och som
 - har avlagt den tilläggsutbildning som behövs,
 - arbetar inom hälso- och sjukvårdens öppenvård i kommunen eller samkommunen,
 - har fått ett skriftligt förordnande av den ansvariga läkaren,
 - med uppgifter om de läkemedel som sjukskötaren får förskriva samt eventuella begränsningar i läkemedelsförskrivningen.
- Får förskriva de läkemedel som räknas upp i bilaga 1 till förordningen (1088/2010)
 - a) för förebyggande behandling,
 - b) för fortsatt medicinering som en läkare förskrivit eller
 - c) medicinering som baserar sig på ett vårdbehov som sjukskötaren konstaterat, för vilka den ansvariga läkaren har gett ett skriftligt förordnande
- Läkemedlen kan förordnas med handelsnamn eller verksamt ämne